

د افغانستان اسلامي امارت
د ارشاد، حج او اوقافو وزارت
د مجمع علمي رياست
د افتاء آمريت

نېټه / / ۱۴۴۴

شمېره

د قلعه او بسطلي د ولسونو استفتاء (د جرگې د پرېکړې شرعي حيثيت)

د ارشاد، حج او اوقافو محترم وزارت ته

د مجمع علمي رياست د پام وړ!

محترما!

د کونړ ولايت د چې درې ولسوالۍ د کيرتا ناو په ساحه کې، زمونږ غرونه او مالچرونه دي، چې د مروجه عرف مطابق د سوونو کلونو راپه دېخوا زمونږ تصرف او ذوالبيدي پکې ده. حاجي جانداد د عبدالمتين زوی چې اصلا د نرنک ولسوالۍ اوسېدونکی دی، چې درې ته ډېر وروسته راکډه شوې او د کيرتا په خوله کې يې يوه قطععه زراعتي زمکه زرخريده اخستې ده. د نوموړي زمکې نه پورته د غره د بېخ نه ترسره پورې ټوله ساحه د قلعه او بسطلي د ولسونو له عرف سره سم مالچر او مرغی ده. د نن نه دوه ډېرش کاله مخکې حاجي جانداد زمونږ د کليو سره په نوموړې ساحه کې د مالچر پر سر جنجال پيل کړ او په کن تعداد علماوو او سپينپيرو باندي مشتمله يوه جرگه يې راټوله کړه، چې د فريقتينو څخه د بشپړ واک اخيستلو نه وروسته يې د ۱۳۶۹ کال د حمل په ۲۷ مه نېټه، د فريقتينو ترمنځ صلح آمېزه پرېکړه وکړه او د کيرتا په ساحه کې يې نوموړي ته د قلعه او بسطلي ولسونو سره د مال څرولو اجازه ورکړه، چې د دواړو جانبينو نوموړې پرېکړه ومنله. جرگې د نوموړې پرېکړې څخه د سرغړونې په صورت کې يو ميليون روپۍ د جريعي په توگه وټاکلې.

اوس ستاسو د محترم مقام څخه په احترام د لاندې پوښتنو په هکله د شرعي فتوی غوښتونکي يو:

۱- آیا دغه د علماوو او سپينپيرو اصلاحي فيصله شرعي حيثيت لري او که يا؟

۲- آیا دغه پرېکړه د يو جانب لخوا ماتېدلای شي، هغه هم ۳۱ کاله وروسته؟

۳- په دغه ذکر شوي جانب کې له دريو نفرو څخه يو تن د نوموړې فيصلې د ماتولو حق لري؟

فلېدا د ستاسې محترم مقام څخه په ډېر درنښت هيله کوو، چې د پورتني موضوع په اړه، مونږ ته د اسلامي احکامو مطابق شرعي فتوی راکړئ، مهرباني به مو وي.

والسلام

د رياست د مقام حکم: د افتاء آمريت! په دې اړه شرعي نظر وړاندې کړئ.

د افتاء آمريت گمارنه: محترم صديقي صاحب! له خادم صاحب سره په همکاري شرعي نظر وړاندې کړئ.

الجواب باسم ملهم الصواب

حامداً لله ومُصلياً على رسوله

محترم مستفتي صاحب!

ستاسو د پورتنيو دريو پوښتنو د ځواب په هکله بايد وويل شي، چې:

د مالخر په اړه د علماوو او سپينپيرو د جرگې کومه پرېکړه چې شوې ده، شرعي اعتبار لري او د منازعي يو لوری هم د هغې د ماتولو حق نه لري؛ ځکه يادې جرگې ته د منازعي دواړو لوريو په خپل رضابيت واک ورسپارلای او دا رضابيت د جرگې د پرېکړې تر اعلانولو وروسته هم دوام موندلای او کومه پرېکړه يې چې کړې، د شريعت له اصولو سره برابره ده؛ ځکه مالخر له عامه حقوقو څخه شمېرل کېږي، چې په دې سره دا پرېکړه، د قضا د حکم په څېر، دواړو طرفونو ته ملزمه کړي.

بناءً، دواړه لوري دې يادې پرېکړې ته ژمن پاتې شي، سرغړونه دې نه کوي؛ خو بيا جنجال او فساد ته لاره هواره نه شي.

البته کومې پيسې چې د جريعي په توگه ټاکل شوې، اخيستل يې د شريعت له مخې جواز نه لري.

والدليل على ما قلناه:

۱- قوله تعالى: ﴿وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوا حَكَمًا مِنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِنْ أَهْلِهَا إِنْ يُرِيدَا إِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللَّهُ بَيْنَهُمَا﴾ [النساء: ۳۵].

۲- إِنْ أبا شريح هاني، لما وفد إلى رسول الله ﷺ مع قومه، سمعهم يكتونونه بـ (أبو الحكم)، فقال له رسول الله ﷺ: {إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَكْمُ وَاللَّيَّةُ الْحُكْمُ؟ فَلِمَ تَكْفِي أبا الحكم؟} فقال أبو شريح: {إِنَّ قَوْمِي إِذَا اختلفوا في شيءٍ أتوني، فحكمتُ بينهم، فرضي كلا الفريقين} فقال رسول الله ﷺ: {مَا أَحْسَنَ هَذَا!} (سنن أبي داود، كتاب الأدب، باب في تغيير الأسم القبيح، برقم (۴۹۵۵)).

۳- إِنْ النبي ﷺ قبل تحكيم سعد بن معاذ ﷺ فيما بين المسلمين وبني قريظة، وأنه أنفذ حكم سعد، وقال له: {فَضَلَّتْ بِحُكْمِ اللَّهِ} (صحيح البخاري، كتاب المغازي، باب مرجع النبي ﷺ من الأحزاب، برقم (۴۱۲۱)).

۴- «إِذَا حَكَمَ رَجُلَانِ رَجُلًا أَوْ امْرَأَةً، فَحَكَمَ بَيْنَهُمَا وَرَضِيَا بِحُكْمِهِ إِلَى أَنْ حَكَمَ، جَازٌ: لِأَنَّ لِهَما وَلايَةً عَلَى أَنْفُسِهِمَا، فَصَحَّ تَحْكِيمُهُمَا» (شرح فتح القدير ۳۱۶/۷، دار الفكر - بيروت).

۵- «يَصِحُّ التَّحْكِيمُ فِيمَا يَمْلِكَانِ فِعْلَ ذَلِكَ بِأَنْفُسِهِمَا، وَهُوَ حُقُوقُ الْعِبَادِ، وَلا يَصِحُّ فِيمَا لا يَمْلِكَانِ فِعْلَ ذَلِكَ بِأَنْفُسِهِمَا، وَهُوَ حُقُوقُ اللَّهِ تَعَالَى» (الفتاوى الهندية ۳/ ۳۹۷، المكتبة الحفانية).

- ٦- «لِكُلِّ وَاحِدٍ مِنَ الْمُحْكَمِينَ أَنْ يَرْجِعَ قَبْلَ حُكْمِهِ، فَإِنْ حُكِمَ لِمَهُمَا» (كنز الدقائق ٣/ ٣٩٧، دار البشائر الإسلامية، ط ١ (١٤٣٢هـ)).
- ٧- «(لِكُلِّ وَاحِدٍ مِنَ الْمُحْكَمِينَ أَنْ يَرْجِعَ مَا لَمْ يَحْكَمْ عَلَيْهِمَا): لِأَنَّهُ مَقْلَدٌ مِنْ جِهَتِهِمَا، فَلَا يَحْكُمُ إِلَّا بِرِضَاهُمَا جَمِيعًا (وَإِذَا حُكِمَ لِمَهُمَا): لِصُدُورِ حُكْمِهِ عَنْ وِلَايَةِ عَلَيْهِمَا» (الهداية ٣/ ١٤٣، أمير حمزة كتب خانة - كوثته).
- ٨- «لِكُلِّ وَاحِدٍ مِنَ الْمُحْكَمِينَ أَنْ يَرْجِعَ قَبْلَ حُكْمِهِ ... فَإِنْ حُكِمَ لِمَهُمَا؛ لِأَنَّ حُكْمَهُ صَدَرَ عَنْ وِلَايَةِ شَرْعِيَّةٍ عَلَيْهِمَا كَالْقَاضِي إِذَا حُكِمَ لِمَهُ ... وَلِأَنَّ حُكْمَهُ لَا يَكُونُ دُونَ صُلْحٍ جَرَى بَيْنَهُمَا بِتَرَاضِهِمَا، وَفِيهِ [أَي: الصُّلْح] لَا يَكُونُ لِأَحَدِهِمَا أَنْ يَرْجِعَ عَنْهُ بَعْدَ تَمَامِهِ» (تبيين الحقائق ٤/ ١٩٣، المطبعة الكبرى، طبعة ١ (١٣١٣ هـ) - القاهرة).
- ٩- «الحُكْمُ مِنَ الْحُكْمَيْنِ بِمَنْزِلَةِ حُكْمِ الْقَاضِي الْمَقْلَدِ، إِلَّا أَنَّهُمَا يَفْتَرِقَانِ فِي أَشْيَاءٍ مَخْصُوصَةٍ ... وَمِنْهَا: أَنَّهُ [أَي: حُكْمُ الْحُكْم] لَيْسَ بِإِلْزَامٍ مَا لَمْ يَتَّصِلْ بِهِ الْحُكْمُ، حَتَّى لَوْ رَجَعَ أَحَدُ الْمُتَحَاكِمَيْنِ قَبْلَ الْحُكْمِ، يَصِحُّ رُجُوعُهُ، وَإِذَا حُكِمَ صَارَ لِإِلْزَامِهِ» (بدائع الصنائع ٣/ ٧، دار الفكر - بيروت).
- ١٠- «كَمَا أَنَّ حُكْمَ الْقَضَاةِ لِإِلْزَامِ الْإِجْرَاءِ فِي حَقِّ جَمِيعِ الْأَهْلِيِّ الَّذِينَ فِي دَاخِلِ قَضَائِهِمْ، كَذَلِكَ حُكْمُ الْمُحْكَمِينَ لِإِلْزَامِ الْإِجْرَاءِ عَلَى الْوَجْهِ الْمَذْكُورِ فِي حَقِّ مَنْ حُكِمَ ... فَلِذَلِكَ لَيْسَ لِأَيِّ وَاحِدٍ مِنَ الطَّرَفَيْنِ الْإِمْتِنَاعُ عَنْ قَبُولِ حُكْمِ الْمُحْكَمِينَ بَعْدَ حُكْمِ الْمُحْكَمِينَ حُكْمًا مُوَافِقًا لِأَصُولِهِ الْمَشْرُوعَةِ» (درر الحكام شرح مجلة الأحكام ٤/ ٦٤٥، دار الكتب العلمية - بيروت).
- ١١- «(لَا اعْتِبَارَ لِمُرُورِ الزَّمَنِ فِي دَعَاوَى الْمَحَالِّ الَّتِي يَعُودُ نَفْعُهَا لِلْعُمُومِ، كَالطَّرِيقِ الْعَامِّ وَالتَّهْرُ وَالْمَرْعَى، مِثْلًا: لَوْ ضَبَطَ أَحَدُ الْمَرْعَى الْمَخْصُوصِ بِقَرْيَةٍ وَتَصَرَّفَ فِيهِ خَمْسِينَ سَنَةً بِإِلْزَامٍ، ثُمَّ ادَّعَاهُ أَهْلُ الْقَرْيَةِ، تُسْمَعُ دَعْوَاهُمْ» (مجلة الأحكام ص ٣٣٧، المادة (١٤٧٥)).
- ١٢- «لِأَنَّ التَّارِكِينَ لِلدَّعْوَى مِنْ هَؤُلَاءِ الْعَامَّةِ لَوْ أَقْرَأُوا بِصَرِيحِ الْإِقْرَارِ أَنَّ الطَّرِيقَ أَوْ التَّهْرَ أَوْ الْمَرْعَى هُوَ مِلْكُ فُلَانٍ، لَا يَكُونُ إِقْرَارُهُمْ نَافِذًا عَلَى مَنْ سِوَاهُمْ مِنْ أَطْفَالِهِمْ وَغِيَابِهِمْ وَمَنْ سَيَحْدُثُ مِنَ الْعَامَّةِ، فَكَيْفَ يَكُونُ مَجْرَدُ تَرْكِهِمُ الدَّعْوَى مَانِعًا مِنْ سَمَاعِ دَعْوَى هَؤُلَاءِ؟! وَهَذَا لِأَنَّ حَقُوقَ هَؤُلَاءِ لَمْ تَصِلْ إِلَيْهِمْ بِالْإِرْثِ عَنْ آبَائِهِمْ مِثْلًا ... بَلْ هِيَ بِالْأَصَالَةِ: لِكُونِهِمْ مِنَ الْعَامَّةِ» (شرح مجلة الأحكام، للأُنَاسِي ٥/ ١٩٣، المكتبة الحفانية).
- ١٣- «(فِي (شرح الآثار)): التَّعْزِيرُ بِالْمَالِ كَانَ فِي ابْتِدَاءِ الْإِسْلَامِ، ثُمَّ نُسِخَ. وَالحَاصِلُ أَنَّ الْمَذْهَبَ عَدَمَ التَّعْزِيرِ بِأَخْذِ الْمَالِ» (البحر الرائق ٥/ ٤٤، دار الكتاب الإسلامي).
- ١٤- «لَا يَجُوزُ لِأَحَدٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ أَخْذُ مَالٍ أَحَدٍ بِغَيْرِ سَبَبٍ شَرْعِيٍّ» (رد المحتار ٤/ ٦١).

مولوي محمد نور "صديقي"

مولوي عبدالستار "خادم"

مولوي محمد نور "صديقي"

وي محمد نور "صديقي"